

ijds, dan in
it er in de
al niemand
de wereld
n, zowel in
er geloven
haar plaats
men weer
lonale wijze
n een ruim

stroom van
e massa, en
even uit de
En zo komt
euw. En de
bijbels mo-
son en Deli-
a".

van de ziel.
en dus staat
zielkon wel
in te bren-
f? Ik geloof
de index ge-
hrijver kun-
waagt.
egd, dat we
at en moei-
laat om het
stellen, in-
ken aan de
atie te ver-

iterst voor-
ig afvragen:
en dus ook
egint.
esteld gezien
emd boek.

deze vraag-
art, met de
end.

etert 't niet.
llen over dit
Luister maar
ns geen een-
stijl laat de
elkens grijpt
ar het paleis
ting met de
st-Europa in
huwelijk te
n het „Engel-
piel" en laat
kinderkliniek
op het Dam-
beschouwen,

or hun geld!
bij het lezen
hebben. Im-
eken geleden
tellen, dat de
staven aan-
en die jeugd
tens weer uit
rugd verstaan
ben de jonge-

ren, als zij hun taal niet horen, en als niet hun be-
langen worden behartigd. Daarom roept hij aan het
slot: „Dominees, kent en spreekt de taal van de jon-
geren.....".

Nu, dat wordt dan in dit boek gedaan.
Maar nu blijft de vraag: kent en spreekt hier de
auteur ook nog de taal van de Bijbel?

Dat hij de taal der jongeren spreekt willen we aan-
nemen, wanneer hij b.v. de Vorst Lucifer de volgende
dialoog doet houden met de engel Gabriël, nadat het
duivelenheer, weer een zieltje had moeten prijsgeven
aan de hemel:

„Vanmorgen kwam ik Gabriël tegen in Den Haag.
Hij keek met een spottende lach.

— En, hoe was de oude vorst gisteren gestemd?

Ik stond op het punt hem met een vloek de rug
toe te keren.....".

Hier nog een specimen van de toon waarin dit boek
geschreven werd:

„Gabriël, de engel — onze oud-collega — kan me
soms verschrikkelijk irriteren. Zijn rechtzinnig gezicht
prikkelde me tot op de laatste zenuw. Vooral als de
Vijand weer eens een slachtoffer gestrikt heeft — be-
kering noemen de dominees op aarde dat — kan hij
zo'n hantain lachje op z'n snuit hebben, zoals vanmid-
dag toen ik hem halverwege Antwerpen—Brussel pas-
seerde. Hij hield mij staande en zei:

— Vorst Lucifer, hebt U onder de laatste nieuws-
berichten ook gehoord, dat één van uw sterke figuren,
de heer V., onze Meester is toegevalen? Hij is enthousiast
christen geworden en een sieraad voor de kerk
op aarde.....

Ik had niet veel zin om nu met hem te spreken en
zou 't liefst met 'n knalwoord zijn verder gegaan. Maar
ik moest hem voor mijn fatsoen wel even van antwoord
dienen en zei:

— Vorst Gabriël, het is niet moeilijk om iemand te
vangen, maar hem te behouden, dát is de zaak. En dan,
uw Meester wil altijd 100 pct., maar onze vijfde colonne
knijpt er heel wat af!

Gabriël lachte spottend en zei zo iets van: „die bin-
nen zijn, zijn binnen.....".

Wanneer een stel duivels zijn taak niet goed ge-
daan heeft, dan begint hoofdstuk VII als volgt:

„Wat heeft vorst Satanas zich nijdig gemaakt van-
daag. Tien duivels zijn bij hem op het matje geroepen
om een gevoelige schrobbering in ontvangst te nemen.
Ze hadden het er dan ook naar gemaakt!"

Nog eens: dát is misschien taal die de „jongeren",
of een deel ervan, verstaan.

Maar ook nogmaals de vraag: is deze would-be en
gechargeerde taal ook de taal der Schriften?

De enige plaats — hoe weinig wenst het Woord
ons te laten weten over de verhouding tussen gehoor-
zame en gevallen engelen! — waar de Schrift ons
een gesprek tussen Michaël en de duivel mededeelt,
brengt ons toch wel in een heel andere wereld, dan
die van twee elkander beconcurrerende agenten van
een verzekeringsmaatschappij, die steeds bezig zijn
elkaar cliënten af te snoepen. Michaël durfde geen
smadelijk oordeel uitbrengen tegen de duivel, staat
er in Judas.

De auteur van dit boek brengt ons in het puur
wereldse klimaat van de Mefisto-romantiek, waarbij
zijn Mefisto-figuur nog niet eens oprijst tot de hoog-
te, waartoe Goethe deze in zijn Faust bracht, maar
hij doet ons veeleer denken aan de vele middeleeuwse
Mefisto's of duiveltjes, die toch eigenlijk niet serieus

genomen en voorgesteld werden als zwarte wezentjes,
die God maar een beetje liet spelen met de zielen der
mensen, tamelijk onschuldig en meestal met een
happy end.

Daar komt in de tweede plaats bij, dat dit „dag-
boek van Lucifer" ons naar de wereld van het dua-
lisme voert. God trekt aan de zieltjes, maar satan
doet het óók. En nu komt het er maar op aan, wie
het tenslotte winnen zal. Wint satan, dan laat Lucifer
op onmiskenbare wijze zijn Schadenfreude aan Gab-
riël of Michaël blijken, en wint God, dan gnuift
Gabriël tegen Lucifer.

Ook dat is wel een brok middeleeuwse romantiek
en epiek, maar het is geen Schriftuurlijke didactiek.

In de derde plaats komt daar nog een ernstig be-
zwaar bij. In het schema, dat de auteur ons hier voor-
houdt, is er eigenlijk geen plaats meer voor de mense-
lijke verantwoordelijkheid. Men krijgt uit de gesprek-

Psalm 8: 6—10

Vertaling N.B.G.

Toch hebt Gij bijna goddelijk hem geschapen,
Ge omkranst met eer en luister hem de slapen,
Gij, die hem over alles heersen doet,
legt uwer handen werken aan zijn voet:

de wilde dieren, schaap en rund tezamen —
hij is hun heer en noemt ze elk bij name,
de vogels, al wat in het water huist
en 't geen de paden van de zee doorkruist.

Hoe heerlijk is uw naam, hoe groot uw ere
op gans de aarde, HERE, onze Here.
Gij, die met licht en heerlijkheid gekroond
uw majesteit ons aan den hemel toont.

A. v. B.

ken en de verhalen van dit dagboek de indruk, dat
de mensen schaakstukken zijn op het bord, dat tussen
God en satan in staat. Letterlijk alles wat er in deze
boze wereld rondom ons en in ons gebeurt, heeft
plaats onder de auspiciën van satan of één zijner
trawanten.

Het is de duivel, die de gemeente bij bekende liede-
ren het gezang gedachteloos doet daveren, als „het
geloof van de stieren van Bazan". Hier moeten alle
demonen actief zijn. Ze moeten de kerkmensen uit zijn
humeur laten zijn, omdat hij te laat opstond en toen
niet — „of de duivel er mee spotte" — het boorde-
knoopje brak.....

Zo wordt de mens gedenaturveerd tot een tragische
figuur, een pion op het grote schaakbord. Maar Gods
Woord spreekt ons van drie machten, die ons tegen-
staan: óók de wereld en eigen vlees spreken hun
woordje mee, en de Schrift wil, dat we die dingen
een beetje uit elkaar zullen houden. Wat God verenigt
moeten wij niet scheiden, maar wat God scheiden wil,
moeten wij niet onder één noemer gaan brengen. We
moeten oppassen, dat de duivel geen bliksemafleider
voor ons gaat worden.

Nu zouden we kunnen vragen: is, als het er nu op
aankomt, dit nu allemaal zo heel erg? Is de bedoe-

ling van de auteur niet evident? Wil hij zijn lezers
niet eens op een bijzonder duidelijke manier, in de
„taal van deze tijd" zou Dr de Bondt zeggen, laten
zien, hoe sterk de macht en geraffineerd de list van
de boze is, die toch immers — en dat is óók Schrift-
tuurlijk — rondgaat als een briesende leeuw, zoek-
kende wie hij zou kunnen verslinden?

Toch vinden we deze mistekening van de invloed
en macht van satan wel erg. Want men kan nooit on-
schriftuurlijk over satan en tegelijk toch Schriftuur-
lijk blijven denken over Christus en Zijn werk voor
en in ons.

Het dualistisch schema, waarin de strijd tussen God
en satan verwrongen wordt, schakelt eenvoudig het
rechtsprincipe uit, om alleen uit te gaan van het
machtsbeginsel.

En zo is het toch niet.
Het blijft vóór alles een rechtskwestie. Satan heeft
geen eigen gezag of autoriteit, hij staat in de knechts-
gestalte.

En dat maar niet uit óvermacht, maar eenvoudig
omdat God Souverein Schepper is en satan een schep-
sel van Zijn hand. Daar verandert de val der engelen
niets aan.

En wanneer de Christus satan als een bliksem uit
de hemel ziet vallen, is dat ook al weer niet slechts
een machtsdaad, maar een rechtshandeling.

En tenslotte: niet slechts is bij een onschriftuur-
lijk spreken over satan, een Schriftuurlijk spreken
over Christus onmogelijk, maar even onmogelijk is
het, om zó nog Schriftuurlijk te spreken over de Kerk.

Dat bewijst deze auteur op pagina 127 van zijn
boek. Ook daar wordt alles herleid tot een machts-
kwestie. Hij laat de duivel zeggen:

„Wij moeten tegenstellingen scheppen bij mensen,
die hetzelfde geloven, maar die 't iets anders zeggen
en andere accenten leggen; zo komen er barsten in de
kerk, die tot scheuren kunnen leiden.

Wij moeten er wel op letten, dat ze niet met elkaar
spreken! Het gesprek, dat door het gebed dooraderd
wordt en dat zich beweegt rondom de open Bijbel, kan
er o zo gemakkelijk toe leiden, dat ze elkaar vinden.
Veel beter is het elkaar vanuit de verte met scherp
te beschieten, tot groot vermaak onzer demonen en tot
stichting der buitenkerkelijken.....".

Op deze plaats bewijst de auteur, hoe ver hij er
van afstaat iets van het werkelijke „Dagboek van
Lucifer" te weten. Want van „samensprekingen", ook
van dezulke die met vrome woorden worden opgezet,
is de demonenwereld heus niet bang, mits maar één
ding geëlimineerd blijve: de rechtsbasis waarop die
samenspreking moet plaats hebben.

Ook hier heeft de auteur zich laten verleiden alles
te bezien van uit de gezichtshoek van het machts-
element. Niet waar? Een grote eenheid, volstrekt geen
veranippering, dat is het waar satan bang voor is.

Maar de Schrift zegt, dat satan dáárom lacht.

Straks krijgt hij zelfs de hele wereldeenheden in zijn
macht, met wat zich als kerk aandient inclusief. Maar
waarop hij zich zal te pletter stoten, dat is op het
RECHT dat Godes blijft.

En dat woord staat in het dagboek van Lucifer
met rood-kapitalen geschreven en hij siddert er voor,
maar de auteur van „De duivel onder ons", die dit
dagboek heeft willen kopiëren, heeft juist dát woord
nergens zien staan.

R. v. R.

*

a. Op ons ver-
toe, dit ter-
punt zouden
d vóór de uit-
dat de over-
de kerk van
samen te wer-
lovendien zou-
it over te dra-
verband van
anzelfsprekend
n de waarheid
een ander ter-
en, vanaf welk
terrein Sinka-
het bovenges-
bereld ver-
dragen. Geen
werd dus meer
— bezittingen
heeft zich lang
op het terrein.
Wel niet vele,
g was hij toch
of driemaal.
te en het heil
zo zwaar, dat
terrein grondig
van zijn vrouw
ang geworven
varingen sloten
zijn uiteindelijk
niet te hoog
node-Raad van
de voorwaarde
takse guru, en
bericht van de
t bericht afge-

komen en geheel naar onze wens. Met 1 Januari wordt
het gebied tussen Benkajang-Sinkawang overgenomen.
Aan Ds Agema is telegrafisch opdracht gegeven zich
naar Sinkawang te begeven om daar de woning over te
nemen, die nu nog bewoond wordt door de bovengenoem-
de Batakse guru. Hiermede heeft de Here ons dan ook
de oplossing gegeven voor het buitengewoon moeilijke
huisvestingsprobleem. Ook het terrein zelf heeft en-
kele grote voordelen. In de eerste plaats liggen de kam-
pongs wel her en der verspreid, zonder behoorlijke we-
genverbinding net als op het oude terrein, maar men kan
vanuit Sinkawang en vanuit Benkajang (hoogstwaars-
chijnlijk de toekomstige woonplaats van de zending
voor een latere tijd) langs de hoofdweg toch spoedig in
de buurt van zo'n kampong komen. In de tweede plaats
is het zo mooi, dat tussen Benkajang en Sinkawang
wel 35 kampongs dezelfde taal spreken, het z.g. Larah-
dialekt.

Dat dit voor Ds Agema iets moois is, zult ge verstaan
als ge weet, dat in vele gevallen 5—10 kampongs slechts
dezelfde taal hebben. Zo leeft dan bij ons de bede: Here,
zeggen deze armen!

Wat het werk op Borneo betreft: Ds Agema heeft het
eerste jaar bijna achter de rug. Hij heeft een zwaar jaar
gehad. Zelf spreekt hij daarover ook niet slechts eenmaal.
Maar wij lezen het uit rapporten van respectabele om-
vang. (In het geheel hebben we rond 100 blz. dicht ge-
type vellen van hem ontvangen met allerlei gegevens
over terrein, volk en werk). Zijn werkindeling ziet er in
hoofzaak als volgt uit: Hij begint een tournee, die, zo-
als gezegd, tussen de 6 en de 8 weken duurt. Per fiets
begeeft hij zich zo ver als dat gaat naar het doel van
de reis. Erg ver is dat meestal niet. De fiets moet al
spoedig in een toko of een pasangrahan (winkel of her-
berg) achtergelaten worden, ergens aan de hoofdweg.
Dan wordt de bagage op de (eigen) rug geladen en te
voet gaat de tocht verder langs allerlei paadjes, waarop
alleen de ervaring je doet gaan (ze hebben de breedte

van een menselijke voet!). Verdwalen heeft 50 pct. kans
alleen best, en aankomen aan het doel ook 50 pct. In een
kampong wordt het dorpshef opgezocht. En dan maar
praten, praten. Een moeilijke bezigheid. Het Maleis is
bij vele Daya's ook al Frans. En Ds Agema moet zich
dus behelpen met dat Maleis en de weinige woorden uit
de Daya-dialecten die hij door horen op opschriften ge-
leerd heeft. Het gesprek duurt tot diep in de nacht. En
dan slapen, gewoon op de vloer van de kampong met al
z'n sploten en tochtretten. En dan de volgende dag weer
verder. Meestal regent het. Borneo is een zeer regen-
achtig eiland. En dan bij aankomst in een volgende
kampong precies hetzelfde. Vermoedelijk werk. Studie van
de taal, bijhouden van de aantekeningen en vooral de
persoonlijke bijbelstudie geschieden onderweg; zittende
in het oerwoud treffen de Daya's dan Ds Agema aan.
Meestal is de ontvangst hartelijk, maar de rapporten in
dagboekvorm geschreven gewagen ook van onverachtelijke
tot zeer vijandige bejegening. Alhoewel Ds Agema zijn
verhalen argeloos neerschrijft, niet altijd doordrongen
naar het ons toeschijnt van het gevaar dat dreigt en
door de Here gezegd met een grote geloofsmoed, krijgt
de kerkeraad de indruk, dat het leven van de zending
reeds meermalen bedreigd is geworden in het Indië van
heden.

God, die de menskenkarakters vormt, heeft hem ge-
lukkig begiftigd met een zeldzame evenwichtigheid en
koelbloedigheid die reeds hier op te merken waren, en
die, gedragen door het geloofsvertrouwen, hem maken
tot de man, waarvoor wij de Here danken dat Hij hem
ons gegeven heeft. Ook lichamelijk is God hem nabij
gewest. Hij heeft het ongezone klimaat en het harde,
zwerfende leven kunnen verdragen, zonder ooit een klacht
te laten horen en schrijft zelf, dat de Here hem een won-
derlijke frisheid en uithoudingsvermogen heeft geschon-
ken tot dusver en dit terwijl hij hoofdzakelijk mee-eet
wat de bevolking eet, en gemiddeld ook niet meer krijgt
dan deze mensen, gedurende de tijd van de tournee. Bij-

zondere volharding in de trouw is er ook nodig, wanneer
hij op tournee mensen ontmoet die Baptistisch zending-
drijven, of ook Roomse missionarissen. De kerkeraad ver-
beugt zich over de houding die Ds Agema in zulke ge-
vallen aanneemt. Dat is in een land waar men slechts
zeer zelden een blanke ontmoet, een moeilijke zaak, maar
God geeft hem getrouwheid om ook dan de afgelegde
belijdenis trouw te blijven, al koet hem dat smaad en
hoon, soms zelfs van de kant van hen, van wie hij anders
mocht verwachten.

Keert Ds Agema van zijn tournee terug, dan blijft hij
meestal ongeveer 3 weken te Ngabang. In die weken
precht hij één keer per Zondag voor de daar wonende
broeders en zusters (de andere dienst leest hij een preek
van een van onze predikanten, om zelf niet te veel tijd
voor zijn eigenlijke arbeid te verliezen). Verder bekwaamt
hij zich dan in de taal, door uitwerking en opneming van
het geschrevene en typt een rapport voor de kerkeraad
in Drachten en dan vangt een nieuwe reis aan! God
geve zijn zegen over deze moeizame arbeid. Gelukkig
mogen we ook over zijn vrouw en kinderen het goede
horen. Mevr. Agema zal trouwens wel blij zijn wanneer
ze straks haar eigen huishouding mag opbouwen, voor-
lopig in Sinkawang. De drie kleintjes pasten zich won-
derwel aan aan het nieuwe land. Dat de Here hen allen
moge sparen.

Voor de kerken, die niet met ons samenwerken, is dit
het laatste verslag van de arbeid. Wij prijzen ons geluk-
kig, dat hoogstwaarschijnlijk in een zendingsblad, gezam-
menlijk uit te geven door de zendende Kerken door het
gehele land, U toch ook in vervolg zult kunnen volgen,
wat de Here doet en laat doen op West-Borneo. Een ver-
zoek moge de Kerkeraad trouwens toch aan al de Ker-
keraden doen: Wilt ook de zending op West-Borneo ge-
durig gedenken voor Gods aangezicht in de ambtelijke
voorbode. De Here zegene al de gemeenten, ook in het-
geen ze, tot vervulling van de opdracht in het zending-
bevel gegeven, behoeven.